

ULUSLARARASI HUKUKUN KARA DELİĞİ*: İSRAİL VE “KÜRESEL VİCDANIN UMUT IŞIĞI”: ULUSLARARASI CEZA MAHKEMESİ

Doç. Dr. Selcen ERDAL*

Öz

8 Ekim 2023 tarihinden itibaren Filistin’de yaşananlar, uluslararası toplumu ağır bir felaket ile yüzleştirmiş; İsrail’in Filistin halkını hedef aldığı askeri operasyonları ile “soykırım suçunun”, “insanlığa karşı suçların” ve “savaş suçlarının” işlendiği büyük bir trajedi gözler önüne serilmiştir. Uzman kuruluşların güncel raporları; İsrail’in operasyonları sonucunda, çoğunluğu kadın ve çocuk olmak üzere 40 binin üzerinde Filistinlinin yaşamını yitirdiğini, 90 binin üzerinde Filistinlinin yaralandığını ve Gazze’deki nüfusun neredeyse tamamının yerinden edildiğini ortaya koymuştur. Sağ kalan Filistinlilerin ise -insani yardım akışının da İsrail tarafından engellenmesi nedeniyle- açlığa, susuzluğa ve benzeri görülmemiş bir yoksunluğa terk edildiği aktarılmıştır. Bu duruma ilişkin olarak, uluslararası hukukun sağladığı araç ve yöntemler çerçevesinde çözümler aranmışsa da İsrail durdurulamamıştır. Bununla birlikte, Uluslararası Ceza Mahkemesi 1 numaralı Ön Yargılama Dairesi, Roma Statüsü hükümlerine dayanarak, İsrail

* Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Kamu Hukuku Bölümü, Milletlerarası Hukuk Ana Bilim Dalı Konya, Türkiye | Assoc. Prof., Selcuk University, Faculty of Law, Department of Public Law, International Law Department, Konya, Türkiye. selcenkocaman@hotmail.com, • ORCID 0000-0002-1294-3247

✎ **Atıf Şekli** | Cite As: ERDAL, Selcen: “Uluslararası Hukukun Kara Deliği”: İsrail ve “Küresel Vicdanın Umud Işığı”: Uluslararası Ceza Mahkemesi”, SÜHFD, C. 33, S. 1, 2025, s. 559-576.

✎ **İntihal** | Plagiarism: Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. | This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.

✎ Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır. | This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Başbakanı Netanyahu ile dönemin Savunma Bakanı Gallant hakkında “tutuklama emri” çıkarılmasına karar vermiş ve böylelikle, Gazze’de süren insani felaketin başlıca sorumlularına hesap verecekleri mesajını iletmıştır.

Anahtar Kelimeler

• Filistin • İsrail • Uluslararası Ceza Mahkemesi • Tutuklama Emri • Binyamin Netanyahu • Yoav Gallant

“THE BLACK HOLE OF INTERNATIONAL LAW”: ISRAEL AND “GLIMMER OF HOPE FOR GLOBAL CONSCIENCE”: THE INTERNATIONAL CRIMINAL COURT

Abstract

Since October 8, 2023, events in Palestine have confronted the international community with a great catastrophe; a great tragedy in which “crimes of genocide”, “crimes against humanity” and “war crimes” have been committed by Israel's military operations targeting the Palestinian people. Recent reports by expert organizations have revealed that Israel's operations have killed over 40,000 Palestinians, mostly women and children, injured over 90,000 Palestinians and displaced almost the entire population of Gaza. Although solutions were sought within the framework of the tools and methods provided by international law, Israel could not be stopped. However, the Pre-Trial Chamber No. 1 of the International Criminal Court, based on the provisions of the Rome Statute, decided to issue an “arrest warrant” against Israeli Prime Minister Netanyahu and former Defense Minister Gallant, sending a message that those primarily responsible for the ongoing humanitarian catastrophe in Gaza will be held accountable.

Keywords

• Palestine • Israel • International Criminal Court • Arrest Warrant • Binyamin Netanyahu • Yoav Gallant.

GİRİŞ

7 Ekim 2023 tarihinde Hamas (El Kassam Tugayları) tarafından gerçekleştirilen ve “Aksa Tufanı Operasyonu” olarak adlandırılan eylemlerin ardından, uluslararası toplum Gazze Şeridi’nde somutlaşan ağır bir felaket ile yüzleşmiştir. Nitekim İsrail’in, Hamas’ın sözü edilen eylemine karşılık olarak başlattığı, Filistin halkını hedef aldığı ve herhangi bir kural tanımaksızın gerçekleştirdiği askeri operasyonları; “soykırım suçunun”, “insanlığa karşı suçların” ve “savaş suçlarının” işlendiği büyük bir trajediyi gözler önüne sermiştir.

Güncel veriler; İsrail’in operasyonları sonucunda, çoğunluğu kadın ve çocuk olmak üzere 40 binin üzerinde Filistinlinin yaşamını yitirdiğini, uzuvlarının kesilmesi gereken çocuklar da dahil olmak üzere 90 binin üzerinde Filistinlinin yaralandığını ve Gazze’deki nüfusun neredeyse tamamının yerinden edildiğini ortaya koymaktadır¹. Evsiz, okulsuz ve hastanesiz bırakılan sağ kalan Filistinlilerin ise -insani yardım akışının da İsrail tarafından engellenmesi nedeniyle- açlığa, susuzluğa ve benzeri görülmemiş bir yoksunluğa terk edildiği aktarılmaktadır².

İsrail’in bu operasyonlarına ilişkin olarak Güney Afrika; “1948 Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılmasına İlişkin Sözleşme” kapsamındaki yükümlülüklerin ihlal edildiği iddiasıyla ve operasyonların derhal durdurulmasını da içeren talepler ile 29 Aralık 2023 tarihinde Uluslararası Adalet Divanı’na başvurmuştur. Divan, 26 Ocak 2024 ve 24 Mayıs 2024 tarihlerinde geçici tedbir kararları almıştır³. Sözü edilen kararlarda “ateşkes” ifadesi açık bir biçimde kullanılmamakla birlikte, “sivillere ve sivil yerleşim yerlerine yapılan saldırıların tamamen durdurulmasının sağlanması ile bölgeye insani yardım akışına izin verilmesini” beraberinde getirecek tedbirler öngörülmüş ve fakat bağlayıcı nitelikte

¹ Ayrıntılı veriler için bkz. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA), “Occupied Palestinian Territory” (Erişim 26 Eylül 2024).

² Birleşmiş Milletler Batı Asya Ekonomik ve Sosyal Komisyonu’nun raporunda şu ifadeler yer verilmiştir: “Gazze’deki mevcut savaş ve İsrail’in tam kuşatması, Gazze halkını benzeri görülmemiş bir yoksunluğa ve çok boyutlu yoksulluğa sürükleyerek tam teşekküllü bir insani felakete yol açtı. Ateşkes kabul edilse ve insani yardımın Gazze’ye girmesine izin verilse bile yoksulluk ve yoksunluk; özellikle insan yaşamının ve uzuvlarının kaybı, insan sermayesi ve yetenek kaybının boyutu nedeniyle, önümüzdeki yıllarda nüfusun önemli bir bölümünü etkileyecek.” Bkz. United Nations Economic and Social Commission for Western Asia (UNESCWA), “War on Gaza 2023: an Unprecedented and Devastating Impact” (Erişim 5 Mayıs 2024). Bunun yanında, UNICEF’in Filistin Devleti’nde Tırmanan İnsani Durum Raporu’nda (25 Ocak-7 Şubat Dönemi, No. 17) şu tespitler yer almıştır: “Gazze’de kıtlık riski her geçen gün artıyor. Özellikle Gazze Şeridi’nin kuzeyindeki 300 bin kişi için durum daha da vahim bir hal almış durumda. Tahminlere göre Gazze Şeridi’nde en az 17 bin çocuk refakatsiz veya ailelerinden ayrı düşmüş durumdadır. Gıda üretemeyen veya ithal edemeyen Gazze nüfusunun tamamı hayatta kalabilmek için yardıma muhtaçtır.” Aynı raporda; “7 Şubat itibarıyla Gazze’de tam olarak çalışan hastane bulunmadığı, hastanelerin yüzde 36’sının ve birinci basamak sağlık merkezlerinin yüzde 17’sinin kısmen işlevsel olduğu” da bildirilmiştir. Bkz. United Nations Children’s Fund (UNICEF), “UNICEF in the State of Palestine Escalation Humanitarian Situation Report No.17” (Erişim 5 Mayıs 2024).

³ International Court of Justice (ICJ), South Africa v. Israel, (26 January 2024); International Court of Justice ICJ, South Africa v. Israel, (24 May 2024).

olan bu kararların gerekleri İsrail tarafından yerine getirilmemiştir. Kararların gereklerini yerine getirmek bir yana, İsrail operasyon alanını genişletmiş; 24 Mayıs 2024 tarihli geçici tedbir kararının hemen ardından (26 Mayıs 2024), Refah'ta bir çadır kente sığınan Filistinlileri hedef almıştır. Çoğunluğu kadın ve çocuk olmak üzere 45 kişinin yanarak yaşamını yitirdiği ve çok sayıda yaralının bulunduğu açıklanmıştır⁴.

Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu ve Güvenlik Konseyi bünyesinde de çeşitli girişimlerde bulunulmuştur. Fakat bu girişimler, -bir taraftan Güvenlik Konseyi'nin daimî üyelerinin sorunu çözümsüzlüğe sürükleyen yaklaşımı, bir diğer taraftan İsrail'in hukuk tanımaz tavrı nedeniyle- sonuçsuz kalmıştır. Nitekim BM Genel Kurulu tarafından; ateşkesin ve bölgeye insani yardım akışının sağlanmasını öngören kararlar⁵ alınmışsa da İsrail bu kararlar karşısında kayıtsız kalmıştır. BM Güvenlik Konseyi'nde de konuya ilişkin tasarılar görüşülmüş; bu tasarıların çoğu Amerika Birleşik Devletleri tarafından veto edilmiştir. Uluslararası hukuku sistematik bir biçimde ihlal eden İsrail, alınabilen birkaç Güvenlik Konseyi kararı⁶ karşısında da aynı tutumu sürdürmüştür. 15 Ocak 2025 tarihinde İsrail ile Hamas arasında uzlaşma sağlanmış ve ateşkes 19 Ocak 2025 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiş olsa da İsrail yönetiminin ateşkesin geçici olduğu yönündeki açıklamaları⁷, eylemlerinde herhangi bir değişiklik olmayacağını sinyallerini vermiştir.

Bütün bunların yanında, 2015 yılı itibarıyla Filistin Devleti'ndeki duruma ilişkin ön inceleme yapan Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM) Savcısı; 3 Mart 2021 tarihinde başlayan soruşturmanın, 8 Ekim 2023 tarihinden itibaren artan şiddet olaylarını da içerdiğini duyurmuştur. Savcı; yürüttüğü soruşturmanın bir gereği olarak, Hamas'ın kimi üyeleri ile İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu ve dönemin Savunma Bakanı Yoav

⁴ Dünya Sağlık Örgütü; yaralananların çoğunun korkunç yanıklardan muzdarip olduğunu ve bu durumun, (yaklaşık 8 aylık savaştan sonra yetersiz kalan) yoğun tedavi ve üst düzey tıbbi hizmet gerektireceğini bildirmektedir. Bkz. United Nations News (UN News), "Gaza: Rafah camp attack heightens focus on dwindling health resources" (Erişim 24 Eylül 2024).

⁵ Bkz. General Assembly of the United Nations A/RES/78/78 (11 December 2023); A/RES/78/121 (13 December 2023); A/RES/78/170 (21 December 2023); A/RES/78/192 (22 December 2023); A/RES/78/251 (28 December 2023).

⁶ Bkz. United Nations Security Council S/RES/2712 (15 November 2023); S/RES/2720 (22 December 2023); S/RES/2728 (25 March 2024); S/RES/2735 (10 June 2024).

⁷ Bkz. Simon Tisdall, "The Israel-Gaza ceasefire deal hangs by a thread. This is what must happen for peace to last", The Guardian (23 January 2025).

Gallant hakkında “tutuklama emri” çıkarılması için 1 numaralı Ön Yargılama Dairesi’ne başvurmuştur (20 Mayıs 2024). İsrail yönetimi, UCM Savcısı’nın Roma Statüsü hükümlerine dayanarak yaptığı bu başvuruyu “ahlaki bir rezalet”, “çirkin bir çaba” ve “Mahkemeye vurulan bir utanç damgası” olarak nitelendirmiştir.

21 Kasım 2024 tarihine gelindiğinde, 1 numaralı Ön yargılama Dairesi kararını açıklamış; Netanyahu ve Gallant hakkında tutuklama emri çıkarmıştır. Başbakan Netanyahu’nun şu açıklamaları⁸ ise İsrail’in uluslararası hukukun gereklerine yönelik yaklaşımını bir kez daha ortaya koymuştur: “İsrail karşıtı hiçbir çirkin karar, ülkemizi savunmaya devam etmemizi ve **beni engellemeyecek...**”

Bu noktadan hareketle çalışmada, UCM’nin Filistin Devleti’ndeki duruma ilişkin faaliyetleri, Roma Statüsü’nün ilgili hükümleri çerçevesinde ve İsraili yetkililer ile sınırlı tutularak incelenecektir. Suçların unsurlarına ayrıca değinilmeyecek/ispatına çalışılmayacak ve fakat uzman kuruluşların raporları ile BM kararlarında yapılan tespitlere yer verilecektir.

I. Uluslararası Ceza Mahkemesi’ne Genel Bir Bakış

Daimî nitelikte olan ve yargı yetkisi de genel nitelik gösteren ilk uluslararası ceza mahkemesi⁹, 17 Temmuz 1998 tarihinde imzalanan ve 1 Temmuz 2002 tarihinde yürürlüğe giren Roma Statüsü ile kurulmuştur¹⁰.

⁸ Bkz. Keshet Neev and Joanie Margulies, “No 'outrageous' decision will stop me, says Netanyahu about ICC arrest warrant” The Jerusalem Post (23 January 2025).

⁹ Tarihsel süreç incelendiğinde; insan haklarının sistematik olarak ağır biçimde ihlal edildiği İkinci Dünya Savaşı’nın ardından, “Nüremberg ve Tokyo Uluslararası Askeri Ceza Mahkemeleri”nin, Soğuk Savaş dönemi sonrasında da “Eski Yugoslavya ve Ruanda Uluslararası Ceza Mahkemeleri”nin kurulduğu görülmektedir. Sözü edilen Mahkemeler, geçici/özel/ad hoc nitelikli olup; yer, zaman ve kişi bakımından sınırlı bir yargı yetkisiyle donatılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. **AKSAR**, Yusuf: “Nüremberg’den Günümüz Uluslararası Ceza Yargısı ve Uluslararası Ceza Mahkemesi’ne...”, Hukuk ve Adalet Dergisi, C. 1, S. 1, 2004, s. 83-96; **AZARKAN** Ezeli: Nüremberg’ten La Haye’e: Uluslararası Ceza Mahkemeleri, Beta Yayıncılık, 2003; **BASSIOUNI**, M. Cherif: “Establishing an International Criminal Court: Historical Survey”, Military Law Review, Vol. 149, 1995, s. 49-63.

¹⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. **ALİBABA**, Arzu: “Uluslararası Ceza Mahkemesinin Kuruluşu”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 49, S. 1-4, 2000, s. 181-207; **DUGARD**, John: “Obstacles in the Way of an International Criminal Court”, Cambridge Law Journal Vol. 66, 1997, s. 329-342; **ATEŞ EKŞİ**, Canan: Uluslararası Ceza Mahkemesinin İnsanlığa Karşı Suçlar Üzerindeki Yargı Yetkisi, Seçkin Yayıncılık, 2004.

Roma Statüsü'nün Önsözünde; "milyonlarca çocuğun, kadının ve erkeğin, insanlığın vicdanını derinden sarsan, hayal edilemez gaddarlıkların kurbanı olduğu", "uluslararası toplumun bundan böyle bu tür ihlallere göz yummayacağı" ve "potansiyel suçlular üzerinde caydırıcılık yaratılmasının amaçlandığı" ifade edilmiştir¹¹.

Roma Statüsü'nde; Mahkemenin yargı yetkisinin, "ülkesellik" ve "uyruklu" önkoşulları gerçekleştiğinde devreye girebileceği kabul edilmiştir (m. 12/2). Başka bir deyişle, UCM'nin yargı yetkisini kullanması, belirlenen suçların Roma Statüsü'ne taraf bir devletin ülkesinde ve/veya taraf bir devlet vatandaşı tarafından işlenmesi halinde mümkün kılınmıştır¹². Statüye taraf olmayan devletlerin durumu ise 12/3. maddede düzenlenmiştir. Sözü edilen düzenlemede; taraf olmayan devletin, kabulünün gerekli olduğu durumlarda, sunacağı yazılı bildirimle Mahkemenin yargı yetkisine işlerlik kazandırabileceği hükme bağlanmıştır.

UCM, "gerçek kişiler" üzerinde yargı yetkisine sahiptir (m. 25/1). Nitekim bir devletin fiili olarak görülebilse de uluslararası suçların asli faileri gerçek kişilerdir. Bununla birlikte, ulusal organlar tarafından soruşturulan ve yargılanan kişiler, fiili veya hukuki bir cezasızlık ayrıcalığından yararlanabilmektedir¹³. Bu noktadan hareketle Roma Statüsü'nde, Mahkemenin yargı yetkisine giren suçları işleyen gerçek kişilerin bireysel olarak sorumlu olacağı ve Statüye uygun bir biçimde cezalandırılacakları hükme bağlanmıştır (m. 25/2). Şunu da belirtmek gerekir ki; failin resmi

¹¹ Rome Statute of the International Criminal Court (Erişim 30 Eylül 2024). Statüye ilişkin ayrıntılı analizler için bkz. **ARSANJANI**, Mahnoush H.: "The Rome Statute of International Criminal Court", American Journal of International Law, Vol. 93, No. 1, 1999, s. 22-43; **RUDOLF**, Beate: "Statute of the International Criminal Court", American Journal of International Law, Vol. 94, No. 2, 2000, s. 391-396; **SAROOSHI**, Danesh: "The Statute of International Criminal Court", The International and Comparative Law Quarterly, Vol. 48, No. 2, 1999, s. 387-404.

¹² Bunun yanında BM Güvenlik Konseyi; belirlenen suçlardan birinin veya daha fazlasının işlenmiş görüldüğü bir durumu, BM Andlaşması'nın VII. Bölümü çerçevesinde hareket ederek, Mahkeme Savcısı'na gönderme yetkisine sahip bulunmaktadır (m. 13/b). Belirtmek gerekir ki; Güvenlik Konseyi'nin Mahkemeye sunduğu durumlarda, "ülkesellik" ve "uyruklu" önkoşulları aranmamaktadır.

¹³ **CHARNEY**, I. Jonathan: "International Criminal Law and the Role of Domestic Courts", American Journal of International Law, Vol. 95, No. 1, 2001, s. 120 vd.; **GOLDSTONE**, J. Richard / **FRTZ**, Nicole: "'In the Interests of Justice' and Independent Referral: The ICC Prosecutor's Unprecedented Powers", Leiden Journal of International Law, Vol. 13, No. 3, 2000, s. 666; **LUC**, Côté: "International Criminal Justice: Tightening up the Rules of the Games", International Review of the Red Cross, Vol. 88, No. 861, 2006, s. 137.

görev veya sıfatı, Mahkemenin yargı yetkisini etkilemeyecektir (m. 27/1). Dolayısıyla “devlet başkanı”, “hükümet başkanı”, “hükümet üyesi”, “parlamento üyesi”, “diplomasi temsilcisi” vb. herhangi bir resmî unvana sahip olmak, cezai sorumluluğun ortadan kalkmasına veya cezanın indirilmesine neden olmayacak; belirtilen kişilerin dokunulmazlıklarına ilişkin kurallar, yargı yetkisinin kullanılmasına engel teşkil etmeyecektir¹⁴.

UCM’nin konu bakımından yargı yetkisinin kapsamı ise Statünün 5. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre Mahkeme, “soykırım suçu”, “insanlığa karşı suçlar”, “savaş suçları” ve “saldırı suçu” üzerinde yargı yetkisine sahip kılınmıştır.

Roma Statüsü’nün 5. maddesinde belirlenen bu suçlardan birinin veya daha fazlasının işlenmiş görüldüğü bir durumda, taraf bir devlet (m. 13/a) veya Güvenlik Konseyi tarafından (m. 13/b) Mahkemeye başvurulabilmekte ve Savcı bu duruma ilişkin olarak soruşturma başlatabilmektedir (m. 53/1)¹⁵. Bunun yanında Statüde, Savcı’nın re’sen (proprio motu) soruşturma başlatabileceği de düzenlenmektedir (m. 15/1).

II. Uluslararası Ceza Mahkemesi’nin Filistin Devleti’ndeki Duruma İlişkin Faaliyetleri

1. Süreç

Filistin Devleti 1 Ocak 2015 tarihinde UCM’ye başvurmuş; 13 Hazi-
ran 2014 tarihinden başlayarak ve herhangi bir bitiş tarihi öngörülme-
ksizin, “işgal altındaki Filistin topraklarında işlenen suçlar da dahil olmak
üzere”, Filistin Devleti ülkesinde suç işleyenlerin soruşturulmasını ve

¹⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. **LANGER**, Maximo: “The Diplomacy of Universal Jurisdiction: The Political Branches and the Transnational Prosecution of International Crimes”, *The American Journal of International Law*, Vol. 105, No. 1, 2011, s. 1-49.

¹⁵ Bu süreçte devletlerin, BM organlarının, hükümetler arası/hükümet dışı örgütlerin veya uygun gördüğü diğer güvenilir kaynakların bilgisine başvurma yetkisine de sahip olan Savcı, soruşturmanın derinleştirilmesi için makul verilerin var olduğuna karar verirse, elindeki destekleyici materyallerle birlikte Ön Yargılama Dairesi’ne başvurmaktadır (m. 15/3). Başvuruyu inceleyen Ön Yargılama Dairesi, soruşturmayı sürdürmek için makul nedenlerin bulunduğu ve davanın Mahkemenin yetki alanına girdiği kanaatine ulaşırsa, Savcı’ya soruşturma için yetki verilmesini içeren bir karar almaktadır (m. 15/4). Ön Yargılama Dairesi’nin görüşünün aksi yönde olması halinde, Savcı’nın talebini reddeden bir karar alınmakta (m. 15/5) ve fakat bu karar, Savcı’nın yeni gerekçelere veya delillere dayanarak yeniden talepte bulunmasına engel teşkil etmemektedir. Şunu da belirtmek gerekir ki; devlet başvurusu ve Savcı’nın re’sen harekete geçmesine (proprio motu) ilişkin prosedür, saldırı suçuna ilişkin olarak, Statüde ayrıca düzenlenmektedir (m. 15 bis/6-7-8-9-10).

yargılanmasını talep etmiştir¹⁶. Başvuru tarihinde Roma Statüsü'ne taraf olmayan Filistin Devleti, m. 12/3'te yer alan düzenlemeye dayanmış; UCM Savcısı, Filistin Devleti'ndeki duruma ilişkin bir ön inceleme başlattığını, 16 Ocak 2015 tarihinde duyurmuştur¹⁷.

1 Nisan 2015 tarihine gelindiğinde, Filistin Devleti Roma Statüsü'ne taraf olmuş ve böylelikle "ülkesellik" önkoşulu oluşmuştur. Başka bir deyişle, UCM hem Filistin topraklarında işlenen/işlenecek suçlar (herhangi bir devletin vatandaşı tarafından) hem de Filistin Devleti vatandaşlarının (herhangi bir başka devletin ülkesinde) işlediği/işleyeceği suçlar üzerinde yargı yetkisine sahip hale gelmiştir. Dolayısıyla İsrail Roma Statüsü'ne taraf olmamakla birlikte; vatandaşları, Filistin devleti ülkesinde işledikleri/işleyecekleri suçlar bakımından, Mahkemenin yargı yetkisinin kapsamına otomatik olarak dahil olmuştur.

UCM Savcısı; 22 Ocak 2020 tarihinde, soruşturma yetkisinin yer bakımından kapsamının belirlenmesine ilişkin olarak, 1 numaralı Ön Yargılama Dairesi'nden görüş talep etmiştir¹⁸. Daire, 5 Şubat 2021 tarihinde, Mahkemenin yargı yetkisinin; "Doğu Kudüs, Batı Şeria ve Gazze de dahil olmak üzere, Filistin'in işgal altındaki topraklarını da kapsadığına" karar

¹⁶ Bkz. International Criminal Court (ICC), "Declaration Accepting the Jurisdiction of the International Criminal Court" (31 December 2014).

¹⁷ Bkz. International Criminal Court (ICC), "State of Palestine" (Erişim 3 Ekim 2024).

¹⁸ UCM Savcısı, talebine ilişkin olarak, şu ifadeleri kullanmıştır: "Bugün, Ofisimin erişebildiği tüm güvenilir bilgilerin kapsamlı, bağımsız ve objektif bir değerlendirmesi sonucunda, Filistin'deki duruma ilişkin ön incelemenin, Roma Statüsü'nde bir soruşturmanın açılması için öngörülen tüm yasal kriterlerin karşılandığına dair tespitle sonuçlandığını duyuruyorum. Statünün 53/1. maddesi uyarınca Filistin'deki durumla ilgili bir soruşturmaya devam etmek için makul bir temel olduğuna ikna oldum. Özetle, (i) Batı Şeria'da, Doğu Kudüs dâhil ve Gazze Şeridi'nde savaş suçlarının işlendiğine veya işlenmekte olduğuna ikna oldum; (ii) durumdan kaynaklanan olası davaların kabul edilebilir olacağı ve (iii) bir soruşturmanın adaletin çıkarlarına hizmet etmeyeceğine inanmak için önemli bir neden bulunmadığına ikna oldum. Filistin Devleti'nden bir sevk söz konusu olduğundan, soruşturma açmadan önce Ön Yargılama Dairesi'nin iznini alma zorunluluğu yoktur ve ben de böyle bir girişimde bulunmuyorum. Fakat bu duruma ilişkin benzersiz ve oldukça tartışmalı hukuki ve olgusal sorunlar, yani soruşturmanın yürütülebileceği bölge göz önüne alındığında, bu özel sorunu çözmek için Sözleşmenin 19/3. maddesine dayanmanın gerekli olduğunu düşündüm. Bu nedenle bugün erken saatlerde 1 numaralı Ön Yargılama Dairesi'nden, Roma Statüsü'nün 12/2-a maddesi uyarınca UCM'nin bölgesel yargı yetkisinin kapsamı hakkında bir yargı yetkisi kararı talep ettim." Bkz. International Criminal Court (ICC), "Statement of ICC Prosecutor, Fatou Bensouda, on the conclusion of the preliminary examination of the Situation in Palestine, and seeking a ruling on the scope of the Court's territorial jurisdiction" (Erişim 14 Ekim 2024).

vermiş¹⁹; Savcı, 3 Mart 2021 tarihinde Filistin Devleti’ndeki duruma ilişkin soruşturma açıldığını duyurmuştur²⁰.

2. Ön Yargılama Dairesi’nin “Tutuklama Emri” Çıkarma Yetkisi ve Savcı’nın 20 Mayıs 2024 Tarihli Başvurusu

UCM’nin yargı yetkisini kullanmasının önkoşulları; Statüde belirlenen suçlardan en az birinin taraf devletin ülkesinde ve/veya taraf devlet vatandaşları tarafından işlenmesidir (m. 12/2). Taraf olmayan devletlerin yazılı bir bildirimle Mahkemenin yargı yetkisine işlerlik kazandırması da mümkün kılınmaktadır (m. 12/3). Ayrıca, suç işlediği ileri sürülen kişinin Mahkemede hazır bulunması gerekmektedir (m. 63/1). Bu sebeple UCM Savcısı, soruşturmanın herhangi bir aşamasında, Ön Yargılama Dairesi’nden “tutuklama emri” çıkarmasını talep edebilmekte²¹; konuya ilişkin düzenleme Statünün 58. maddesinde yer almaktadır. Buna göre;

“1. Ön Yargılama Dairesi, bir soruşturmanın başlatılmasını takiben herhangi bir aşamada Savcı’nın müracaatı üzerine, müracaatı, delilleri ve Savcı tarafından sunulan diğer bilgileri inceledikten sonra, aşağıdaki hususlarda kanaat getirdiği takdirde, bir şahıs hakkında tutuklama emri çıkarabilir:

(a) Şahsın, Mahkemenin görev alanına giren bir suçu işlediğine inanılması için makul nedenler olması,

(b) Şahsın tutuklanmasının,

i) Mahkeme huzuruna gelmesini sağlamak için,

ii) Şahsın soruşturmayı veya Mahkemenin gidişatını engellememesi veya tehlikeye düşürmemesini sağlamak için,

iii) Duruma göre, şahsın suçu işlemeye devam etmesinin engellenmesi veya aynı şartlardan doğan ve Mahkemenin yetkisindeki bir suçla

¹⁹ Bkz. International Criminal Court (ICC), No: 01/18 Situation in the State of Palestine (5 February 2021).

²⁰ Bkz. International Criminal Court (ICC), “Statement of ICC Prosecutor, Fatou Bensouda, respecting an investigation of the Situation in Palestine” (Erişim 03 Ekim 2024).

²¹ UCM, bugüne kadar yürüttüğü ve yürütmekte olduğu soruşturma ve yargılama-larda pek çok “tutuklama emri” çıkarmıştır. Libya lideri Muammer Kaddafi (2011), Sudan Cumhurbaşkanı Ömer El Beşir (2009 ve 2010), Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin (2023) ve Rusya Çocuk Hakları Komiseri Maria Lvova-Belova (2023) hakkında çıkarılan tutuklama emirleri verilebilecek örneklerdendir. Bkz. ACER, Yücel: “Netyahu’nun Tutuklanması Talebinin Hukuki Yansımaları”, Seta/Perspektif, 399, 2024, s. 3.

ilgili diğer bir suçu işlemekten alıkonulmasını sağlamak için gerekli görülmesi.”

Yukarıda yer verilen düzenleme gereğince UCM Savcısı, 20 Mayıs 2024 tarihinde 1 numaralı Ön Yargılama Dairesi’ne başvurmuş; İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu ve dönemin Savunma Bakanı Yoav Gallant hakkında “tutuklama emri” çıkarılmasını talep etmiştir²². Sözü edilen başvuruda, Netanyahu ve Gallant’a yöneltilen suçlamalar şunlardır²³:

“- Bir savaş yöntemi olarak sivillerin aç bırakılması (savaş suçu) (m. 8/2-b(xxv));

- Kasten büyük acıya veya vücut veya sağlığa ciddi zarar verilmesine (m. 8/2-a(iii)) veya savaş suçu olarak zalimce muameleye neden olunması (m. 8/2-c(i));

- Kasten öldürme (m. 8/2-a(i)) veya savaş suçu olarak cinayet (m. 8/2-c(i));

- Savaş suçu olarak saldırıları kasıtlı olarak sivil nüfusa yönlendirme (m. 8/2-b(i) ve m. 8/2-e(i));

- İnsanlığa karşı suç olarak, aklıktan kaynaklanan ölümler de dahil olmak üzere, imha ve/veya cinayet (m. 7/1-a ve m. 7/1-b);

- İnsanlığa karşı suç olarak zulüm (m. 7/1-h);

- İnsanlığa karşı suç olarak kabul edilebilecek diğer insanlık dışı eylemler (m. 7/1-k).”

Savcı, talebine ilişkin açıklamasında; “ülkesellik” önkoşulunun oluştuğuna işaret ederek, UCM’nin Filistin Devleti ülkesinde (taraf olan ve olmayan devletlerin vatandaşları tarafından) işlenen suçlar üzerinde yargı yetkisine sahip olduğunu belirtmiştir. Açıklamada ayrıca, soruşturma yetkisinin 8 Ekim 2023 tarihinden itibaren artan şiddet olaylarını da içerdiği ifade edilmiş; İsrail’e, itiraz yolunun açık olduğu da hatırlatıl-

²² Bunun yanında, cinayet, rehin alma, işkence, zalimane muamele ve kişisel onuru hedef alan eylemler gibi savaş suçlarıyla; esaret, cinsel şiddet eylemleri ve diğer insanlık dışı eylemlerden oluşan insanlığa karşı işlenen suçlar nedeniyle; Hamas’ın Gazze’deki lideri Yahya Sinvar, Hamas’ın El Kassam Tugayları olarak bilinen askeri kanadının komutanı Muhammed Diab, Hamas Siyasi Büro lideri İsmail Haniye hakkında tutuklama emri çıkarılması da talep edilmiştir. Bununla birlikte, Haniye ve Sinvar’a ilişkin süreç, ölümleri nedeniyle sonlandırılmıştır.

²³ Bkz. International Criminal Court (ICC), “Statement of ICC Prosecutor Karim A.A. Khan KC: Applications for arrest warrants in the situation in the State of Palestine” (Erişim 15 Haziran 2024).

mıştır. Birincil kaynaklardan, bağımsız ve tarafsız bir araştırmanın sonucunda elde ettiği delillerin kaynağını, “hayatta kalanlarla ve görgü tanıklarıyla yapılan görüşmelerin, doğrulanmış video, fotoğraf ve ses materyallerinin, uydu görüntülerinin ve fail olduğu iddia edilen grubun ifadelerinin” oluşturduğunu belirten Savcı, suçlayıcı ve aklayıcı verilerin titizlikle analiz edildiğini savunmuştur²⁴.

Savcı’nın talebinde; İsrail’in Filistin halkını kısmen veya tamamen yok etme kastıyla gerçekleştirdiği eylemlerine ve yetkililerinin delil niteliğindeki söylemlerine rağmen “soykırım suçu”na ilişkin bir belirleme yapılmaması, önemli bir eksikliktir. Bununla birlikte bu talep, Gazze’de süren insani felaketin başlıca sorumlularına hesap verecekleri mesajını iletmesi ve hiç kimsenin (seçilmiş veya atanmış, sivil veya asker) uluslararası hukukun üzerinde olmadığını işaret etmesi bakımından tarihi bir adımdır.

21 Kasım 2024 tarihinde, bu tarihi adıma ilişkin oldukça önemli bir gelişme yaşanmış; 1 numaralı Ön Yargılama Dairesi, Netanyahu ve Gallant hakkında tutuklama emri çıkarılmasına karar vermiştir²⁵. Belirtmek gerekir ki; Roma Statüsü hükümleri gereğince, sözü edilen tutuklama

²⁴ Bütün bunların yanında, UCM Savcısı tarafından, uluslararası insancıl hukuk ve uluslararası ceza hukuku alanında uzmanlaşmış kişilerin oluşturduğu bir heyetin görüşüne de başvurulmuştur. Heyette; eski Temyiz Yargıcı ve eski UCM Hâkimi Adrian Fulford, Uluslararası Barolar Birliği İnsan Hakları Enstitüsü Başkanı Helena Kennedy, Birleşik Krallık Dışişleri ve eski Milletler Topluluğu Ofisi Hukuk Danışmanı Yardımcısı Elizabeth Wilmschurst, Danny Friedman (hukuki sorumluluk ve insan hakları hukuku alanında uzman) ve iki özel danışman (Amal Clooney ve Yargıç Theodor Meron) yer almıştır. Sözü edilen heyet konuyu; UCM Savcılığı’nın bölgede yaptığı incelemelere istinaden derlediği deliller, kurban yakınları ile görgü tanıklarının ifadeleri ve Gazze’deki durumu takip eden kuruluşların raporlarını esas alarak değerlendirmiş ve talebin hukuka uygun, tutarlı ve adil olduğuna dair sonuç raporunu oy birliğiyle kabul ederek, 20 Mayıs 2024 tarihinde UCM Savcılığı’na sunmuştur.

²⁵ Bkz. International Criminal Court (ICC), “Situation in the State of Palestine: ICC Pre-Trial Chamber I rejects the State of Israel’s challenges to jurisdiction and issues warrants of arrest for Benjamin Netanyahu and Yoav Gallant” (Erişim 23 Kasım 2024). Netanyahu ve Gallant’ın yanı sıra, Hamas’ın El Kassam Tugayları olarak bilinen askeri kanadının komutanı Muhammed Diab için de tutuklama emri çıkarılmıştır. Her ne kadar İsrail Diab’ı öldürdüğünü duyurmuşsa da UCM kararın, bu bilginin doğrulanamaması sonucunda alındığını bildirmiştir. Bkz. International Criminal Court (ICC), “Situation in the State of Palestine: ICC Pre-Trial Chamber I issues warrant of arrest for Mohammed Diab Ibrahim Al-Masri (Deif)” (Erişim 26 Kasım 2024).

emirlerini uygulama yükümlülüğü taraf devletlere aittir²⁶ (m. 59, m. 86, m. 87).

SONUÇ

İsrail'in 8 Ekim 2023 tarihinden itibaren herhangi bir kural tanımaksızın sürdürdüğü ve Filistin halkını hedef aldığı askeri operasyonları; uluslararası toplumu "soykırım suçunun", "savaş suçlarının" ve "insanlığa karşı suçların" işlendiği büyük bir trajedi ile karşı karşıya bırakmıştır. Filistin Devleti'ndeki bu duruma ilişkin olarak, uluslararası hukukun sağladığı araç ve yöntemler çerçevesinde çözümler aranmış; bu çerçevede Uluslararası Adalet Divanı, BM Genel Kurulu ve Güvenlik Konseyi (en azından belirli üyeleri); operasyonların durdurulmasını ve insani yardım akışının kesintisiz olarak sağlanmasını amaçladıkları faaliyetler gerçekleştirmiştir. İsrail'in bu faaliyetlerin gereklerine ilişkin tavrı ise uluslararası hukuku ihlal etme kararlılığını koruduğunu ortaya koymuştur. Bununla birlikte UCM'de gelişen süreç; uluslararası suçların işlenmesinin önlenmesi ve gerçek sorumluların yargılanıp cezalandırılması ihtimalini yaratarak, uluslararası toplumun vicdanında bir "umut ışığının" belirmesine neden olmuştur.

Nitekim UCM Savcılığı tarafından 2021 yılında başlatılmış bulunan soruşturmanın kapsamına, 8 Ekim 2023 tarihi itibarıyla artan şiddet olayları da dahil edilmiştir. Belirtmek gerekir ki; Filistin Devleti'nin Roma Statüsü'ne taraf olması nedeniyle "ülkesellik" önkoşulu oluşmuş ve UCM hem Filistin topraklarında (herhangi bir devletin vatandaşı tarafından) hem de Filistin Devleti vatandaşları tarafından (herhangi bir başka devletin ülkesinde) işlenen/işlenecek suçlar üzerinde yargı yetkisine sahip hale

²⁶ İrlanda, Belçika, Fransa, Slovenya, Danimarka, Hollanda, Finlandiya, İsveç, Portekiz, İspanya, Norveç gibi devletler, UCM'nin kararına saygı duyulması gerektiğini belirterek, tutuklama emrine uyacaklarını duyurmuşlardır. Bazı devletler ise kararı eleştirmiş ve belirsiz bir yaklaşım ortaya koymuştur. Bunun üzerine Avrupa Birliği (AB) Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Josep Borrell, tutuklama emrine destek vermeyen devletlere tepki göstererek, karara uymaları için çağrı yapmıştır. Borrell, "Bu siyasi bir karar değil, bir Mahkeme kararıdır. AB'ye üye devletlerin güçlü desteğiyle oluşturulmuş uluslararası bir Mahkemenin kararı. Kararları da yasal ve bağlayıcıdır. Seç ve uygula diye bir durum olamaz. Yapılan tehditler de kabul edilemez..." ifadelerini kullanmıştır. Bkz. Michele Kambas, "ICC warrants are binding, EU cannot pick and choose, EU's Borrell says", Reuters (26 November 2024).

gelmiştir. Başka bir deyişle, Roma Statüsü’ne taraf olmayan İsrail Devleti’nin vatandaşları (statüsü, görevi veya unvanı ne olursa olsun), Filistin Devleti ülkesinde işledikleri/işleyecekleri suçlar bakımından, Mahkemenin yargı yetkisinin kapsamına otomatik olarak dahil olmuştur.

20 Mayıs 2024 tarihine gelindiğinde, UCM Savcısı, Statünün 58. maddesinde kendisine verilen yetkiye dayanarak, 1 numaralı Ön Yargılama Dairesi’ne başvurmuş; İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu ve dönemin Savunma Bakanı Yoav Gallant hakkında “tutuklama emri” çıkarılmasını talep etmiştir. Talepte; delillerin birincil kaynaklardan, bağımsız ve tarafsız bir araştırmanın sonucunda elde edildiği belirtilmiş, suçlayıcı ve aklayıcı verilerin titizlikle analiz edildiği vurgulanmış, “savaş suçları” ve “insanlığa karşı suçlar” temelinde isnatlarda bulunulmuştur. 1 numaralı Ön Yargılama Dairesi ise 21 Kasım 2024 tarihinde, Netanyahu ve Gallant hakkında tutuklama emri çıkarılmasına karar vermiştir.

Belirtmek gerekir ki; UCM Savcılığı’nın elde ettiği deliller yanında, bağımsız ve tarafsız uluslararası kuruluşların raporları da İsrail’in Filistin halkını hedef aldığı eylemlerini ve bu eylemlerin sonuçlarını açıkça ortaya koymuş ve uluslararası toplumu bir bütün olarak tehdit eden suçların işlendiğini göstermiştir. Ayrıca, yöneltile suçlamalar, İsrailli yetkililer tarafından yapılan açıklamalarla da bir bakıma teyit edilmiştir. Örneğin, Cumhurbaşkanı Herzog, Filistinli sivillerin hedef alınmasına ilişkin olarak, "Sorumlu olan, orada yaşayan bütün bir ulustur. Sivillerin haberdar olmadığı, olaya dahil olmadığı söylemi doğru değil. Kesinlikle doğru değil. Ayaklanabilirlerdi. Bir darbeye Gazze'yi ele geçiren o şeytani rejime karşı savaşılabılırlerdi" ifadelerini kullanmıştır²⁷. Mossad’ın eski üst düzey yetkililerinden Rami Igra da “Gazze Şeridi’nde 4 yaşın üzerindeki tüm Filistinlilerin, İsrail’in insani yardımları engelleyen toplu cezalandırma politikasına maruz kalmayı hak ettiklerini” savunmuştur²⁸. “Elektrik yok, yiyecek yok, yakıt yok!” sözleriyle, Gazze’ye “tam bir abluka” emri veren İsrail Savunma Bakanı Yoav Gallant ise tarihe geçecek şu açıklamayı yapmıştır: **“İnsansı hayvanlarla savaşıyoruz ve ona göre hareket edeceğiz”²⁹.**

²⁷ Bkz. Chris McGreal, “The Language Being Used to Describe Palestinians is Genocidal”, The Guardian (16 October 2023).

²⁸ Bkz. Middle East Monitor, “Former Mossad official: ‘Children in Gaza over 4 deserve to be starved’” (17 February 2024).

²⁹ Bkz. Fontbonne University, “Information Literacy and the Israel-Hamas War” (Erişim 26 Eylül 2024).

Sonuç olarak; belirlenen suçları işleyen, iştirak eden, işlenmesini emreden veya azmettiren gerçek kişilerin bireysel olarak sorumlu tutulması, Roma Statüsü ile kodifiye edilen uluslararası hukuk kurallarının gereğidir. Fakat, sözü edilen suçların emredicisi/azmettiricisi Netanyahu, bu apaçık gerçeği “ahlaki bir rezalet”³⁰ ve “tiksintiyle reddettiği absürt ve asılsız eylemler”³¹ olarak nitelendirebilmekte; Cumhurbaşkanı Herzog ise “vatandaşlarını savunma ve koruma görevini yaptıklarını ve bunu **tamamen uluslararası hukuk ilkelerine bağlı kalarak** yerine getirmeye çalıştıklarını” iddia edebilmektedir³². Dolayısıyla, uluslararası hukuk kurallarını sistematik bir biçimde ihlal eden ve yetkili organların kararlarını görmezden gelen İsrail’in, UCM’nin uluslararası hukukun öngördüğü yetkileri karşısında da aynı tavrı sergilemeye devam ettiği anlaşılmaktadır. Bütün bu veriler, İsrail’in “uluslararası hukukun kara deliği” olarak nitelendirilmesine gerekçe oluşturmakta; bu kara deliğin UCM ile beliren cansız “umut ışığını” da yutmaması umulmaktadır.

³⁰ Bkz. Lazar Berman, “‘Moral disgrace of the first order’: Prime Minister’s Office slams ICC prosecutor’s call for arrest warrants” The Times of Israel (10 September 2024).

³¹ Bkz. “‘Reward for terrorism’: Israeli politicians unite to condemn ICC arrest warrant for Netanyahu”, The Gurdian (26 November 2024).

³² Bkz. Al Jazeera, “World reacts to ICC prosecutor seeking Israel, Hamas arrest warrants” (20 May 2024).

KAYNAKÇA

-Kitaplar ve Makaleler

- ACER**, Yücel: “Netanyahu’nun Tutuklanması Talebinin Hukuki Yansımaları”, Seta/Perspektif, 399, 2024, ss. 1-6.
- AKSAR**, Yusuf: “Nuremberg’den Günümüz Uluslararası Ceza Yargısı ve Uluslararası Ceza Mahkemesi’ne...”, Hukuk ve Adalet Dergisi C. 1, S. 1, 2004, ss. 83-96.
- ARSANJANI**, Mahnoush H.: “The Rome Statute of International Criminal Court”, American Journal of International Law, Vol. 93, No. 1, 1999, ss. 22-43.
- AZARKAN**, Ezeli: Nüremberg’ten La Haye’e: Uluslararası Ceza Mahkemeleri, Beta Yayıncılık, 2003.
- BASSIOUNI**, M. Cherif: “Establishing an International Criminal Court: Historical Survey”, Military Law Review, Vol. 149, 1995, ss. 49-63.
- CHARNEY**, I. Jonathan: “International Criminal Law and the Role of Domestic Courts”, American Journal of International Law, Vol. 95, No. 1, 2001, ss. 120-124.
- DUGARD**, John: “Obstacles in the Way of an International Criminal Court”, Cambridge Law Journal, Vol. 66, 1997, ss. 329-342.
- EKŞİ ATEŞ**, Canan: Uluslararası Ceza Mahkemesinin İnsanlığa Karşı Suçlar Üzerindeki Yargı Yetkisi, Seçkin Yayıncılık, 2004.
- GOLDSTONE**, J. Richard / **NICOLE**, Fritz: “In the Interests of Justice’ and Independent Referral: The ICC Prosecutor’s Unprecedented Powers”, Leiden Journal of International Law, Vol. 13, No. 3, 2000, ss. 655-667.
- LANGER**, Maximo: “The Diplomacy of Universal Jurisdiction: The Political Branches and the Transnational Prosecution of International Crimes”, The American Journal of International Law, Vol. 105, No. 1, 2011, ss. 1-49.
- LUC**, Coté: “International Criminal Justice: Tightening up the Rules of the Games”, International Review of the Red Cross, Vol. 88, No. 861, 2006, ss. 133-144.
- RUDOLF**, Beate: “Statute of the International Criminal Court”, American Journal of International Law, Vol. 94, No. 2, 2000, ss. 391-396.

SAROOSHI, Danesh: “The Statute of International Criminal Court”, The International and Comparative Law Quarterly, Vol. 48, No. 2, 1999, ss. 387-404.

- Sözleşme ve Kararlar

Rome Statute of the International Criminal Court. (17 July 1998).

ICJ, International Court of Justice. South Africa v. Israel (26 January 2024).

ICJ, International Court of Justice. South Africa v. Israel (24 May 2024).

General Assembly of the United Nations. A/RES/78/78 (7 December 2023).

General Assembly of the United Nations. A/RES/78/121 (8 December 2023).

General Assembly of the United Nations. A/RES/78/170 (19 December 2023).

General Assembly of the United Nations. A/RES/78/192 (19 December 2023).

General Assembly of the United Nations. A/RES/78/251 (22 December 2023).

United Nations Security Council. S/RES/2712 (15 November 2023).

United Nations Security Council. S/RES/2720 (22 December 2023).

United Nations Security Council. S/RES/2728 (25 March 2024).

United Nations Security Council. S/RES/2735 (10 June 2024).

- Elektronik Kaynaklar

UNOCHA, United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. “Occupied Palestinian Territory”. <https://www.unocha.org/occupied-palestinian-territory> (Erişim 26 Eylül 2024.)

UNESCWA, United Nations Economic and Social Commission for Western Asia. “War on Gaza 2023: an Unprecedented and Devastating Impact”. <https://www.unescwa.org/publications/war-gaza-unprecedented-devastating-impact> (Erişim 5 Mayıs 2024.)

UNICEF, United Nations Children's Fund. “UNICEF in the State of Palestine Escalation Humanitarian Situation Report No. 17”.

<https://www.unicef.org/sop/reports/unicef-state-palestine-escalation-humanitarian-situation-report-no17> (Erişim 5 Mayıs 2024.)

UN News, United Nations News. “Gaza: Rafah camp attack heightens focus on dwindling health resources”. <https://news.un.org/en/story/2024/05/1150301> (Erişim 24 Eylül 2024.)

ICC, International Criminal Court. “Declaration Accepting the Jurisdiction of the International Criminal Court”. https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/iccdocs/PIDS/press/Palestine_A_12-3.pdf (Erişim 3 Ekim 2024.)

ICC, International Criminal Court. “State of Palestine”. <https://www.icc-cpi.int/palestine> (Erişim 3 Ekim 2024.)

ICC, International Criminal Court. “Statement of ICC Prosecutor, Fatou Bensouda, on the conclusion of the preliminary examination of the Situation in Palestine, and seeking a ruling on the scope of the Court’s territorial jurisdiction”. <https://www.icc-cpi.int/news/statement-icc-prosecutor-fatou-bensouda-conclusion-preliminary-examination-situation-palestine> (Erişim 14 Ekim 2024.)

ICC, International Criminal Court. “Situation in the State of Palestine”. https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/CourtRecords/CR2021_01165.PDF (Erişim 20 Haziran 2024.)

ICC, International Criminal Court. “Statement of ICC Prosecutor Karim A.A. Khan KC: Applications for arrest warrants in the situation in the State of Palestine”. <https://www.icc-cpi.int/news/statement-icc-prosecutor-karim-aa-khan-kc-applications-arrest-warrants-situation-state> (Erişim 15 Haziran 2024.)

McGreal, Chris. “The Language Being Used to Describe Palestinians is Genocidal”, The Guardian <https://www.theguardian.com/commentisfree/2023/oct/16/the-language-being-used-to-describe-palestinians-is-genocidal> (Erişim 16 Kasım 2023.)

Middle East Monitor. “Former Mossad official: ‘Children in Gaza over 4 deserve to be starved’” <https://www.middleeastmonitor.com/20240217-former-mossad-official-children-in-gaza-over-4-deserve-to-be-starved/> (17 Şubat 2024.)

Fontbonne University. "Information Literacy and the Israel-Hamas War". <https://library.fontbonne.edu/c.php?g=1360452&p=10048202> (Erişim 26 Eylül 2024.)

Berman, Lazar. "'Moral disgrace of the first order': Prime Minister's Office slams ICC prosecutor's call for arrest warrants" The Times of Israel https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/moral-disgrace-of-the-first-order-prime-ministers-office-slams-icc-prosecutors-call-for-arrest-warrants/ (Erişim 10 Eylül 2024.)

Al Jazeera. "World reacts to ICC prosecutor seeking Israel, Hamas arrest warrants". <https://www.aljazeera.com/news/2024/5/20/world-reacts-to-icc-prosecutor-seeking-israel-hamas-arrest-warrants> (Erişim 20 Mayıs 2024.)

Michele Kambas, "ICC warrants are binding, EU cannot pick and choose, EU's Borrell says", Reuters. <https://www.reuters.com/world/icc-warrants-are-binding-eu-cannot-pick-choose-eus-borrell-says-2024-11-23/> (Erişim 26 Kasım 2024.)

Simon Tisdall, "The Israel-Gaza ceasefire deal hangs by a thread. This is what must happen for peace to last", The Guardian. <https://www.theguardian.com/commentisfree/2025/jan/20/israel-gaza-ceasefire-deal-peace-benjamin-netanyahu-hamas> (Erişim 23 Ocak 2025.)

The Guardian "'Reward for terrorism': Israeli politicians unite to condemn ICC arrest warrant for Netanyahu". <https://www.theguardian.com/law/2024/nov/21/israel-politicians-condemn-icc-arrest-warrants-netanyahu-gallant> (Erişim 26 Kasım 2024.)

Keshet Neev, Joanie Margulies, "No 'outrageous' decision will stop me, says Netanyahu about ICC arrest warrant" The Jerusalem Post. <https://www.jpost.com/breaking-news/article-830202> (Erişim 23 Ocak 2025.)